

Ksaver Meško | Bridkost

Še je stala ob ograji vrta, na mestu, kjer jo je dobil poštni sel in ji je izročil pismo, držeč v eni roki pismo, v drugi rdeč ščipek, prvega, ki je na šolskem vrtu to pomlad vzcvetel — na mizi v sobi čaka prazna vaza, njegovo darilo — malo poprej ga je utrgala, dasi se ji je skoraj smilil. In je bila pri tem danes tako nerodna ali tako nesrečna: zbodla se je, da je zakrvavela. Naglo si je iztisnila kri, ovila si prst z robcem, ki se zdaj beli pod rdečo rožo, kakor bi si stala dva sovražnika nasproti.

Z drhtečo roko je odprla pismo, ranjeni prst jo je pri tem huje zbolel. A kaj je bila ta bolečina proti bolečini srca, ko je pismo prebrala! Pričakovala ga je že več časa, hrepenela po njem in se ga bala, ker ji je srce govorilo, da ji, ako in kadar bo prišlo, ker ga tako dolgo ni, ne bo prineslo veselja in sreče, kakor vsako pismo nekdanje, ampak razočaranje, bridko spoznanje, žalost in trpljenje. Spoznalo je srce sicer že, da ni več nekdanje sreče, da ljubezen umira, morda je že povsem mrtva. A srce še ob umiranju upa, oklepa se še zadnjega odbleska, češ, morda še sonce vendar ne bo zašlo, še ni zašlo. In ko je že povsod okrog mrak in noč, si šele prizna, ker si priznati mora: »Vse je zašlo. — noč je!«

Pomlad je — vse se na novo oživlja, vse se veseli. Pa je mogel pisati v tem času tako neusmiljeno? Pomlad je, toplo sijaje sonce, a iz vsake njegove besede veje jesenski hlad. Celo iz tistih, ki jo hoče z njimi tolažiti, ji dati še nekaj poguma. Mogoče so vzklike te besede iz zavesti krivde, iz očitanja in nemira vesti, iz sočutja niti ne, ji pravi srce, še manj iz zadnjega, ugašajočega tlenja ljubezni. Zakaj tako pohoditi srce in ljubezen, kakor je storil on — ali mu more srce biti mirno, ali mu ne očita vest vsak trenutek krivde izdajstva, greha krivih priseg?

Pomlad je — in vendar je hladneje okrog nje in jo bolj zebe v srce, kot če bi divjali jesenski viharji. — Ni bila pomlad, ko sta se prvič videla, jesen je bila, listje je že rumenelo in odpadalo. Prišel je slikat to jesensko lepoto in ju je usoda privedla skupaj. Pa ji je zatrjeval, da je našel vse več lepote, kot mu je more nuditi narava, bodisi v na novo se porajajočem pomladnem brstenju, bodisi umirajoča v mamečem jesenskem čaru.

Kako čudovita je bila tista jesen! Brez slavčkov slavčkova pesem! Tudi ob meglenih dnevih polna sonca in luči. Tudi ob mrzlih nočeh topla od čudovitih sanj srca.

Kje je zdaj?

Pomlad je zdaj — še hladnejša, kot je bila katera koli jesen, katera koli zima njenega mladega življenja... Sama ne bi mogla povedati, kolikokrat je prebrala pismo. Saj ni mogla doumeti, čeprav ji je srce pravilo že nekaj časa skoraj iste besede, ki so bile pisane na papirju.

Ves ta čas, kar je tako težko, a zaman pričakovala njegovih pisem. Govorilo ji je: »Pozabil je v mestu nate. Mnogo je tam drugih — uboga podeželska učiteljica je kmalu pozabljena!« Pa se je z vsemi močmi upirala takemu obrekovanju: »Ko mi je pa prisegel! Ali je beseda moža nič?« — »Lahka je, lahka. Veter jo odnese!« — »Toda srce? Ranjeno srce?« — »Mnogo je ranjenih, mnogo pogaženih!«

Sonce lije zlate žarke na pismo, a črke so tako nejasne. Ali so le nepričakovano tako oslabele, tako potemnele njene oči, ki se jih nekdanj nagledati ni mogel? In te pismenke so tako trde in neusmiljene, kakor so bile mehke in sladke nekdanj njegove besede. Ali jih je v resnici pisala njegova roka, ki jo je nekdanj tako nežno božala? ... Ali mogoče? ... Ali mogoče?

Torej vse laž? Laž vse besede, vse prisege, vsa ljubezen, vse življenje?

Zazdelo se ji je, da se pogreza nekam globoko, v strašne prepade. In v ti stiski, ko ni videla nikjer pomoči, je hotela, kakor nekdanj otrok, kadar ji je pretila kaka nevarnost, vzklikniti, a je le bolno vzdihnila: »Mati!« — A je tudi ni slišala. Kakor v smrtni grozi je še ponovila, glasneje, obupneje: »Mati!« — Nič odgovora, pomoči nič! Sama, zapuščena! Najstrašnejša vseh besed! Nikogar, ki bi ji roko podal, jo dvignil iz globočin, v katere pada, ji pomagal iz strahot, ki se zgrinjajo okrog nje in nanjo. Nikogar, ki bi mu potožila vso bolečino srca. Nikogar, ki bi ji dal sočutno, tolažečo besedo. Nikogar, da bi mu naslonila bolno glavo na prsi — pa je sanjarila, kako varno bo počivala na njegovih močnih prsah, na njegovem ljubečem, zvestem srcu!

Nekje v grmovju je zapela ptička. O čem poje? O ljubezni? O zvestobi? O sreči? — Ne, ne — o smrti, o počasnem, žalostnem, bolečem, bolečem umiranju ...

S silo se je vzpela pokonci, da je ne bi povsem zagrnili valovi bolečine in obupa.

V navalu moreče ogorčenosti je zmečkala pismo. Počasi je stopala čez vrt, s sklonjeno glavo, težko dihaje, kakor bi se vzpenjala na strmo goro. Kakor brez zavesti, samo da so se prsti gibali in se je bolečina srca razlivala v nje in v to gibanje, je pulila lističe rože. List za listom je padal izmed drobnih prstov, kakor ji je padalo iz srca vse upanje na še kako srečo, na lepo življenje ob njem, o katerem je tolikokrat sanjarila na prav tem vrtu, ob sončnih dneh, ob tihih, sanjavih večerih. Stopila je zdaj zdaj na nežni listič, kakor je stopil on na njeno srce. Pogazila ga je brez misli in brez sočutja, kakor je on pogazil njeno ljubezen.

Naposled je držala v roki samo trn, vse lepote oropan pecelj — tako samotna, vsega lepega in cvetočega oropana je njena duša. In vendar so nekdanj cvetele rože tako lepo, dehtele tako sladko. Tako je cvetela in dehtela njena prva, mlada ljubezen ...

Odvrgla je trn — vaza na mizi bo ostala prazna!

Naslonila se je na drugem koncu vrta ob mlado češnjo, sicer bi se zrušila. In obupna bolečina srca se ji je izlila v krčevit, pridušen jok.

Drobno deblo češnje se je streslo. Beli cveti, že dozoreli, so se kakor cvetoč dež sesuli nanjo. Poletavali so ob nji, kakor bi jo povpraševali: »Kaj si tako bleda, sestra naša?«

Kakor v sanjah, kakor iz neskončnih daljav je zaslišala lepi sopran tovarišice, ki si je poltiho pela v sobici v nadstropju:

»Kako so bile lepe, kako nežne rože...«

France Balantič | Soneti

Sonet

Potapljam v dobre zemlje se vonjave,
v šumeči plamen svežega lesa,
v voščeno smolo borov iz gora,
v kadila brinovega zublje plave.

Praši mi cvetje strgane rokave,
ko boža rušo roka mi trpkà,
in ptice, zlati hrošči spod neba,
počasi polnijo mi dni sanjave.

Ponudil Bogu bom od vseh plodov,
ki hranim še za dolge jih noči!
Nasiti drugega naj dar njegov.

V zahvalo radostno za vse dari,
postavil v srcu žrtvenik sem nov
in spet sem vitki vrč za božjo kri.